

ПО ПОВОД 25 ГОДИШНИНАТА НА ПОСТОЕЊЕТО НА МАТЕМАТИЧКИОТ ИНСТИТУТ НА ПРИРОДНО-МАТЕМАТИЧКИОТ ФАКУЛТЕТ ВО СКОПЈЕ¹⁾

1. На денот на Републиката на 29 ноември 1946 беше свечено отворен Филозофски факултет како прв на Универзитетот во Скопје. Уште во самиот почеток беа на овој факултет застапени скоро сите науки од хуманитарниот и природно-математичкиот смер, вклучувајќи ги и математичките науки.

Така тогаш беше основан и Математичкиот институт, кој започна со припремна работа неколку месеци пред формалното отворање на факултетот; а со редовна работа, со настава, на 16. XII. 1946.

1.1 За шеф на Институтот беше поканет Д-р Драгослав Митриновиќ, кој со извонредна енергија и љубов, под најтешки услови, без секаков технички персонал, пристапи кон организирање на целокупната работа на Институтот. Тој створи библиотека, која наскоро по својата снабденост и подреденост стана пример за библиотеките во другите новосоздадени институти и катедри.

Институтот во првата учебна година беше сместен во просториите на тогашниот Природно-научен музеј (сега срушен), потоа во бившата зграда на основното училиште Браќа Миладинови (сега срушена), а во 1951 се пресели во новоизградената факултетска зграда на Гази-Баба, каде се наоѓа и денес. Во тек на неколку години тој израсна во добро организиран наставен и научен институт со богата библиотека, разграната служба за размена на научни и стручни публикации со земјата и странство.

Главна заслуга за тоа треба да му се припише на професор Митриновиќ, кој раководеше со институтот до јуни 1951 кога, по своја молба, беше разрешен од должноста за да премине на друг Универзитет. Денес е редовен професор на Електро-техничкиот факултет во Белград и шеф на Катедрата за математика.

¹⁾ Извештај поднесен на Деканатот на Природно-математичкиот факултет во Скопје по повод прославата на 25 годишнината на факултетот.

За овој извештај исцело е користен материјалот „По повод десетгодишнината на постоењето на Математичкиот институт во Скопје“, Билтен на ДМФ на СРМ, кн. VII, 1956, стр. 73—76.

Но работата и интересирањето за овој Институт на Проф. Д-р Драгослав Митриновиќ не престана. Тој и понатаму се интересираше како за работата и општиот напредок на Институтот, пополнувањето на библиотеката, така и за усовршувањето и напредувањето на неговите кадри. Така, под негово непосредно раководство, 5 члена од Скопскиот универзитет ги изработија своите докторски дисертации: Благој С. Попов, Ковина Милошевиќ, сега вонреден професор на Економскиот факултет во Белград, Даница Р. Перчинкова, Илија А. Шапкарев и Драган С. Димитровски. Покасно ќе бидат дадени тезите за докторски дисертации како и датумот на нивната одбрана. Во тек е и изработувањето на докторска дисертација на Живко Мадевски чиј раководител е исто така Проф. Митриновиќ. Со хабилитација се здобија: Јоже Улчар, Платон Димиќ, Даница Перчинкова и Трајко Георгиевски.

1.2 По заминувањето на Проф. Митриновиќ за Белград, унив. предавач Благој Попов стана шеф на Институтот со кој раководеше до 30. IX. 1971. Денес е редовен професор на Природно-математичкиот факултет во Скопје и редовен член на Македонската Академија на науките и уметностите.

Под негово раководство Математичкиот институт ја продолжи својата обемна и разноврсна работа. И понатаму најголема грижа на Институтот беше добивање на наставни кадри и нивно усовршување и специјализација. Така, може да се каже, секој дипломиран одличен студент беше избран за асистент за да понатаму се развие во универзитетски наставник со исполнување на сите формални и суштински квалификации. И покрај големата оскудност од наставници и асистенти се наоѓаа начини за непречено одвивање и на наставата и на усовршување на одделните наставни кадри. Голем број, како од неговите членови наставници и асистенти, така и од наставниците и асистентите на другите факултети кои предаваат разни математички дисциплини на Архитектонско-градежниот, Електро-машинскиот и Технолошкиот се бивши студенти од овој факултет, кои покасно станале магистри и доктори на математичките науки на овој факултет.

1.3 Од 1. X. 1971 шеф на Институтот е Д-р Даница Перчинкова, вонреден професор на Природно-математичкиот факултет во Скопје.

2. Најважен проблем на Институтот од неговото оснивање, донкаде и денес, беше и е проблемот со наставен кадар: добивање, понатамошно усовршување и специјализација, хабилизација, магистрирање и докторирање на истиот.

2.1. Во 1946 год. Математичкиот институт ја започна наставата по математика со 2 наставника, од кои еден беше Проф. Митриновиќ, оснивачот и првиот раководител на Институтот, за

да денес на Универзитетот во Скопје наставата по математика ја изведуваат вкупно 37 лица. Во немање на кадрови, како што јасно се гледа од горе, Проф. Митриновиќ во текот на петте години предаваше голем број на курсеви држејќи ги и вежбите сам, како што се: Општа математика, Диференцијално и интегрално сметање, Диференцијални равенки, Виша алгебра, Парцијални равенки, Теорија на функциите и Методика на математичката настава.¹⁾

2.2. Проф. Митриновиќ имаше само еден соработник, тогашен професор на средна школа Јоже Улчар, кој беше поставен за унив. предавач. За доцент е избран 1954, за вонреден професор 1959, а за редовен професор 1965. Од 1963 до 1965 беше проректор на Скопскиот универзитет. Умре на 16. I. 1967. Со оглед на малиот број наставници во прво време а и доста покасно, професор Јоже Улчар држеше 8 разни курсеви и тоа: Аналитична геометрија, Диференцијално и интегрално сметање, Елементарна геометрија, Проективна геометрија, Диференцијална геометрија, Нацртна геометрија, Виша алгебра и Теорија на функциите.

Покрај плодната и разноврна наставна дејност Јоже Улчар објавил и 23 научни и стручни трудови. Тој изработи хабилитационен труд под наслов „О неинцидентним странама неких политопа“.

2.3. Во следната учебна година Институтот доби уште еден член Платон Димиќ, професор на средна школа од Белград, кој беше избран за унив. предавач на 26. VIII. 1947. Тој работеше во институтот до 8. X. 1952 кога, по сопствена молба, беше разрешен од должност, за да премине на Техничкиот факултет во Скопје, каде остана сè до своето пензионирање во 1969 како вонреден професор.

Професорот Платон Димиќ и по заминувањето на Технички факултет работеше на Природноматематичкиот факултет како хонорарен наставник по методика.

2.4. Во почетокот на 1948 год. Математичкиот институт се зголеми уште со два члена. Еден од нив е дипл. студент Благој С. Попов кој на 1. II. 1948 беше потврден за асистент. За унив. предавач е избран на 1. IX. 1949, за доцент на 1. I. 1953, вонреден професор е од 1958 и редовен професор по Математичка анализа од 1963 во кое звање работи и денес. Од оснивањето на МАНУ во 1967 е нејзин редовен член.

Проф. Благој Попов, доктор на математичките науки е од 5. V. 1952 кога ја одбрани својата докторска дисертација „Формирање на критериуми за редуктибилност на некои класи

¹⁾ Да се види исто така: М. Бертолино, Јубилеј професора Драгослава С. Митриновића, Математичка библиотека 39, Увођење младих у научни рад IV, Београд, 1969, стр. 169—172.

чари, Диференцијално и интегрално сметање и Диференцијални равенки. Доктор на математичките науки е од 27. I. 1968, кога што ја одбрани својата докторска дисертација „Прилог кон теоријата на обопштените аналитички функции“. Досега има објавено 20 научни и стручни трудови. Сега е продекан на Природно-математичкиот факултет.

2.14. На 1. VII. 1962 на работа во Математичкиот институт како асистент стапува дипл. студент Димитра Карчишка. Од 1. III. 1970 е предавач по предметот Математичко програмирање, во кое звање работи и денес. Од 6. II. 1969 е магистер на математичките науки, кога го одбрани својот магистерски труд „Методите на Beale и Wolfe и нивната споредба“. Покрај вежбите од повеќе предмети држи предавања по предметите Математичко програмирање и Векторски простори. Досега има објавено 4 научни и стручни трудови.

2.15. Од 1. IX. 1964 како асистент во Математичкиот институт работи дипл. студент Александар Самарциски. Од 10. IV. 1971 е магистер на математичките науки, кога го одбрани својот магистерски труд „Конечни геометриски структури“. Во недостиг на кадрови, како асистент чиј избор во повисоко звање е во тек, држи предавања по предметите Елементарна геометрија и Проективна геометрија. Досега има објавено 5 научни и стручни трудови.

2.16 Од м. декември 1967 како асистент во Математичкиот институт работи Вангел Бабинкостов, дотогашен асистент на еден од Техничките факултети во Ташкент во СССР. Во учеб. 1968/69 е запишан на постдипломски студии на Природно-математичкиот факултет во Белград, каде уште треба да го брани својот магистерски труд „Некои примени на диференцијални неравенки“.

2.17. Од 1. XII. 1968 како асистент во Математичкиот институт работи дипл. студент Магдалена Минчева-Георгиева. Од учебната 1969/70 е студент на III степен на студии на Природно-математичкиот факултет во Скопје.

2.18. Од 19. I. 1971 како асистент во Институт работи дипл. студент Јорданка Иванова. Студент на III степен на студии е од учебната 1970/71.

2.19. Од 29. X. 1971 во институтот како асистент работи и Никола Пандески. Студент на III степен на студии е од учебната 1971/72.

Во моментот на Институтот работат, спрема тоа, Д-р Благој Попов, редовен професор, Д-р Даница Перчинкова, вонреден професор, Д-р Горѓи Чупона, вонреден професор, Живо Малеvски, виши предавач, Д-р Драган Димитровски, до-

цент, М-р Димитра Карчицка, предавач, М-р Александар Самарџиски, асистент чиј избор во повисоко звање е во тек, Вангел Бабинков, асистент, Магдалена Георгиева, асистент, Јорданка Иванова асистент и Никола Пандески, асистент.

Недостиг на наставен кадар на групата математика се чувствува и по 25 годишно постоење, не само поради зголемутиот број на предмети по воведувањето на Применетата насока на групата математика, туку и воопшто. Поради тоа предавањата по некои предмети сè уште се изведуваат хонорарно. Покрај веќе споменатиот хонорарен наставник Д-р Бранко Трпеновски по предметот Теорија на вероватноста, Д-р Стево Матевски, вонреден професор на Електро-техничкиот факултет во Скопје изведува настава по Нацртна Геометрија, Горица Илиева, хонорарен предавач изведува настава по предметот Методика на математичката настава и Д-р К. Стојановиќ од Белград по предметот Математичка статистика.

Покрај овие наставници, во првите години од оснивањето, хонорарно изведувале настава и Д-р Петар Серафимов, Д-р Јордан Миладинов редовни професори на Архитектонско-градежниот факултет во Скопје по предметот Механика. Трајко Георгиевски, вонреден професор на Технолошкиот факултет во Скопје по предметот Диференцијално и интегрално сметање и Д-р Горѓе Николиќ од Белград по предметот Астрономија.

3.1. Членовите на Математичкиот институт и покрај големата наставна активност, што јасно произлегува од порано кажаното, не го занемарија своето усовршување и формално квалификување. Почнувајќи од асистенти, како туку што дипломирани студенти, членовите на Математичкиот институт, како што видовме, порано, се здобија со степен Доктор на математичките науки: 4 и 1 пред одбрана, Магистер на математичките науки: 2 и 1 пред одбрана. Имајќи пред вид дека од 11 постојани членови на Институтот, од кои 3 се со работен стаж помал од три години, со горните бројки можеме да бидеме задоволни и да констатираме дека секој член на Институтот совесно и пожртвувано си ја вршел својата должност.

3.2. Да напоменеме уште дека освен споменатите членови на Институтот, со степен доктор на математичките науки, како бивши студенти на овој факултет се здобиле уште 4 лица сите спомнати порано. Хабилитирале 2 лица: Димитар Битраков, доцент на Архитектонско-градежниот факултет во Скопје и Виктор Јанековски, доцент на Електро-машинскиот факултет во Скопје.

Со степен магистер на математичките науки се здобиле уште 6 лица и тоа: Симеон Иванов на 15. III. 1966 на Природно-математичкиот факултет во Белград, научен соработник на Универзитетскиот Математички институт со нумерички центар; Новак Ива-

новски во јуни 1969 на Природословно-математичкиот факултет во Загреб, доцент на Електро-машинскиот факултет во Скопје; Наум К. Целаковски на 5. III. 1970 на Природно-математичкиот факултет во Белград, доцент на Електро-машинскиот факултет во Скопје; Пано Д. Кржоски во ноември 1970 на Природословно-математичкиот факултет во Загреб, доцент на Електро-машинскиот факултет во Скопје; Никола С. Речковски во февруари 1971 на Природно-математичкиот факултет во Скопје, доцент на Електро-машинскиот факултет во Скопје, Кирил Стоименски на Природно-математичкиот факултет во Белград, доцент на Технолошкиот факултет во Скопје.

4. Членовите на Математичкиот институт обработуваат разни области од математиката, било да е тоа предмет на докторска дисертација, магистерска работа или некоја друга тема. Се изучува структурата на некои класи универзални алгебри како што се асоцијативите и полијадичните прстени. Освен тоа предмет на изучување се и посебни видови тополошки универзални алгебри, како и давање апстрактни карактеристики на алгебрата од финитарни операции над дадени множества.

Понатаму се обработуваат несвојствени интегрални со помош на теоријата на функциите од комплексна променлива. Потоа некои својства на специјалните функции: Хипергеометриски, Лежандрови полиноми, Беселови и др., како и диференцијални равенки — нивни својства, решавање и слично. Контурни проблеми за обични диференцијални равенки, како и изучување на некои проблеми во врска со нив.

Понатаму, правците на силите кои дејствуваат на телото во проблемот на три тела се докажува дека се сечат во една точка. Со воведување на погодни фиктивни маси се постигнува овој центар да паѓа во нивното тежиште. Ова би можело да се искористи за согледување на движењето на центарот на атракцијата. Потоа давање разни геометриски неравенства во кои има настојувања не само да се дадат партикуларни случаи, туку и методи за ситематско формирање на геометриските неравенства.

5. Математичкиот институт соработува со слични установи во Скопје, како што се: Македонската академија на науките и уметностите; Универзитетскиот математички институт со нумерички центар; Институтот за сеизмологија, земјотресно инженерство и урбанистичко планирање; Електро-машинскиот, Архитектонско-градежниот и Технолошкиот факултет; Педагошката академија; Републичкиот завод за унапредување на школството и др.

Математичкиот факултет одржува врски и со Електротехничкиот факултет во Белград, математичките институти (кафедри) на соодветните Природно-математички факултети во Белград, Загреб, Љубљана и др.

6. Членовите на Математичкиот институт, усовршувајќи се во својата струка за било какви свои потреби: изработување на магистерски или дисертационен труд, осовременување на наставата или упатување во нова проблематика, користеле библиотеки и установи како во земјата, така и во странство. Како асистенти, членовите на институтот, преку специјализација во прв ред во земјата а и во странство бивале упатувани во научно-истражувачката работа и се запознавале со нови области од својата струка. Не мала е користа на членовите на Институтот од специјализацијата во странство, каде имале можност да се запознаат со организацијата, наставните планови и програми на далеку поразвиени слични институти во светот.

Членовите на Институтот секогаш ја користеле и можноста да присуствуваат со свои реферати или без нив на математичките конгреси и симпозиуми во земјата и странство. Така тие присуствувале со целото членство на 5-те конгреси во Југославија, со поединци на 4-те интернационални математички конгреси во Единбург, Амстердам, Москва и Ница. Јасно е дека учеството на конгресите и симпозиумите, било тие да се одржуваат кај нас или надвор од земјата, е двоструко корисна. Од една страна нашите членови се добиваат со нови познанија, со нови методи во научно-истражувачката работа кои покасно и тие самите ги применуваат, и од друга го афирмираат нашиот институт пред другите институти во земјата и странство.

7. Математичкиот институт располага со голем број книги и списанија. Како што споменавме уште во почетокот, тој уште во првите години по оснивањето, благодарение на професор Митриновиќ се здоби со голем број на книги и списанија, воспостави служба на размена. Тој сега врши размена преку Годишниот зборник со 176 установи, од кои 33 во земјата и 143 во странство.

Математичкиот институт врши размена и со Билтенот на ДМФ со 144 установи, од кои 27 во земјата и 117 во странство. Преку Математичкиот институт доаѓаат списанијата и за други институти на факултетот.

Математичкиот институт располага со 10 195 книги и 56 домашни и 309 странски списанија со 6 865 годишта, кои во свески изнесуваат 18 200. Бројот на сепаратите е 2 908.

8. Запишаните студенти на групата математика по завршувањето на своите студии во траење на 4 години и изработување на дипломски труд се добиваат со звање професор по математика, за оние што ја завршиле наставната насока, и од учебната 1970/71 звање дипломиран математичар за оние што ја завршиле применетата насока.

Бројот на сите дипломирани студенти по математика од оснивањето на факултетот до денес, кога славиме 25 годишнина, изнесува 205 од кои од наставна насока 203 и од применетата 2.

Напоменуваме уште дека и сите професори по математика на вишите и средни училишта во СР Македонија (со мал исклучок) се дипломирани студенти на групата математика на Природно-математичкиот факултет во Скопје.

Еден дел од дипломираните студенти се вработени и во соседната СР Србија.

Д. Перчинкова